

ARAB TILI TALABALARIGA O'QISH VA TINGLAB TUSHUNISH MALAKALARINI O'RGATISHDA YONDASHUVLAR TAHLILI

Raximova Shaxribonu Mitzaxitovna
O'zDJTU tayanch doktoranti
shaxribonuraximova8@gmail.com

Annotatsiya: Maqolada arab tili talabalariga o'qish va tinglab tushunish malakalarini o'rgatishdagi yondashuvlar tahlil qilinadi. O'qish va tinglab tushunishni o'rgatishda yondashuvlarning o'xshash va farqli jihatlari ko'rib chiqiladi. Talaba arab tilida o'qish va tinglab tushunish malakalarini o'rganish mobaynida turli qiyinchiliklarga duch keladi. Yuzaga kelgan qiyinchiliklarni bartaraf etish, tilni tez va samarali o'rgatishda yondashuvlarning o'rni ahamiyatlidir. Til o'rganish sohasida retseptiv qobiliyatlar, ya'ni o'qish va tinglash xorijiy tilni o'zlashtirish va tushunishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ushbu ko'nikmalar yozma yoki og'zaki tilni tushunish va talqin qilish qobiliyatini o'z ichiga oladi va samarali muloqot uchun asos yaratadi.

Kalit so'zlari: Arab tili, o'qish malakasi, tinglab tushunish malakasi, yondashuv, deduktiv, induktiv.

Аннотация: В статье анализируются подходы к обучению студентов арабского языка навыкам чтения и понимания на слух. Рассмотрены сходства и различия подходов к обучению чтению и аудированию. Студент сталкивается с различными трудностями при освоении навыков чтения на арабском языке и понимания на слух. Роль подходов важна в преодолении трудностей и быстром и эффективном обучении языку. В области изучения языка рецептивные навыки, то есть чтение и аудирование, играют решающую роль в освоении и понимании иностранного языка. Эти навыки включают в себя способность понимать и интерпретировать письменную или устную речь и обеспечивают основу для эффективного общения.

Ключевые слова: Арабский язык, навыки чтения, навыки понимания на слух, подход, дедуктивный, индуктивный подход.

Abstract: The article analyzes approaches to teaching Arabic language students reading and listening comprehension skills. The similarities and differences between approaches to teaching reading and listening are considered. The student faces various difficulties in mastering Arabic reading and listening comprehension skills. The role of approaches is important in overcoming difficulties and learning language quickly and effectively. In the field of language learning, receptive skills, that is, reading and listening, play a crucial role in the acquisition and understanding of a foreign language. These skills include the ability to understand and interpret written or spoken language and provide the basis for effective communication.

Key words: Arabic language, reading skills, listening comprehension skills, approach, deductive, inductive approach.

Oliy ta'lim muassasalarida xorijiy tillarni o'rganishda talabalarni o'rgatishning asosiy maqsadi - nutq faoliyatini izchil va tizimli rivojlantirish, xususan: gapirish,

yo'zish, o'qish va tinglash o'z ichiga oladi. Nutq faoliyati - bu til tizimi orqali ifodalangan va muloqot holatiga bog'liq bo'lgan xabarlarni uzatish va qabul qilishning faol, maqsadli jarayonidir.¹ Chet tilini talabaga tez va sifatli etkazib berish uchun til o'rgatishdagi yondashuvlar xizmat qiladi. Chet tillarida o'qish va tinglab tushunishni o'rgatishga yondashuvlar til o'rgatish jarayonining muhim jihatlari hisoblanadi. Ushbu yondashuvlar talabalarning tilni to'g'ri tushunib, undan samarali foydalanishlariga yordam beradi.

M. V. Lyaxovitskiy chet tillarini o'qitishning to'rtta umumiy yondashuvini aniqlaydi: psixologik jarayonlarni ta'kidlab: 1) bixevioristik yondashuv; 2) induktiv-ongli yondashuv; 3) kognitiv (kognitiv) yondashuv; 4) integratsiyalashgan yondashuvlarni keltiradi.

Ta'limda yondashuv atamasi tushunchasiga I. A. Zimneya o'rganish ob'ektining dominant sifatidagi pozitsiyasini ta'kidlab: lingvistik yondashuv, nutqiy yondashuv, nutq faoliyati yoki kommunikativ faoliyat yondashuvlarga ajratadi.²

Quyida bir nechta asosiy yondashuvlar keltirilgan:

Kommunikativ yondashuv (Communicative Approach). Ushbu yondashuv o'qish va tinglab tushunishni real hayotiy vaziyatlarda qo'llashga yo'naltirilgan. Bu yondashuvda asosiy maqsad talabalarni muloqot qilishga o'rgatishdir, ya'ni ular o'qilgan yoki eshitilgan matn mazmunini tushunish va unga mos ravishda javob bera olishlari kerak.

Kontentga asoslangan yondashuv (Content-Based Approach). Bu yondashuvda o'quvchilar tilni boshqa bir fan yoki mavzuni o'rganish orqali egallaydilar. O'qish va tinglab tushunish matnlari o'quvchilarning qiziqishlariga mos bo'lishi kerak, bu ularning o'rganish motivatsiyasini oshiradi.

Vazifaga asoslangan yondashuv (Task-Based Approach). Bu usulda o'quvchilar o'qish yoki tinglash orqali aniq vazifalarni bajaradilar. Masalan, tinglab tushunish matnlari orqali savollarga javob berish yoki o'qib, ma'lum ma'lumotlarni topish kabilar.

Integrativ yondashuv (Integrated Skills Approach). Ushbu yondashuvda o'qish va tinglash boshqa til ko'nikmalari bilan integratsiya qilinadi, masalan, tinglashdan keyin yo'zish yoki o'qishdan keyin gapirish kabi. Bu yondashuv talabalarni turli ko'nikmalarni birgalikda rivojlantirishga o'rgatadi.

Intensiv yondashuv (Intensive Approach). Bu yondashuvda talabalar qisqa va murakkab bo'lmagan matnlarni batafsil o'rganishadi, bunda diqqat grammatika, lug'at boyligi va til tuzilmasiga qaratiladi.

Ekstensiv yondashuv (Extensive Approach). Talabalar ko'p miqdorda turli matnlarni o'qishadi yoki tinglashadi. Bunda maqsad matnlarning umumiy mazmunini tushunish, tilni tabiiy ravishda o'rganishdir. Bu yondashuvda talabalar ko'proq qiziqishlariga asoslangan materiallarni o'rganadilar.

Deduktiv yondashuv til o'rgatishda nazariy qoidalarni o'quvchilarga oldindan tushuntirishga asoslanadi va so'ngra bu qoidalarni amalda qo'llash orqali o'rganish

¹ D. N. Nosirova "Xorijiy tillarni o'rganishda o'qish, tinglash, yo'zish va gapirishning afzalliklari VA" Tashkent 2022

² М. А. Нефёдова "Современные подходы к обучению иностранному языку". Курский государственный университет 2023

amalga oshiriladi. Bu yondashuvda o'quvchilarga birinchi navbatda grammatik qoidalar, so'z tuzilmalari yoki boshqa lingvistik tamoyillar haqida ma'lumot beriladi, keyin ular ushbu bilimlarni mashqlar yoki amaliyotlar orqali mustahkamlaydi.

Deduktiv yondashuv grammatik qoidalarga asoslangan va o'quvchilarga aniqlik beradigan yondashuvlardan biri bo'lib, u asosan nazariy qoidalarni o'rganish va keyinchalik amaliyot orqali o'zlashtirishni o'z ichiga oladi. Bu yondashuv til o'rganishda ko'p qo'llaniladi, lekin o'quvchilarning qiziqishini saqlab qolish uchun ijodiy va interaktiv elementlar bilan boyitilishi zarur bo'lishi mumkin.

Induktiv yondashuv – til o'rgatishda o'quvchilar qoidalarni mustaqil ravishda kashf qilishlariga asoslangan yondashuv bo'lib, bu jarayonda ularga tayyor qoidalar emas, balki amaliy mashqlar va misollar taqdim etiladi. Ushbu yondashuvda o'quvchilar tilni o'rganish jarayonida dastlab amaliyot orqali ma'lumot oladi, keyin esa qoidalarni o'zlari xulosa qiladilar.

Induktiv yondashuvning asosiy xususiyatlari:

Mustaqil qoidalarni kashf qilish. O'quvchilar qoidalarni o'qituvchi tomonidan tayyor shaklda qabul qilish o'rniga, ularni mashqlar, misollar va matnlar orqali o'zi xulosa qiladi. Masalan, o'quvchilarga bir necha misollar beriladi, ulardan kelib chiqqan holda qoida ochiladi. Tilni tabiiy o'rganishga yaqinlashtirish. Bu yondashuv tilni o'rganishni tabiiy jarayonga yaqinlashtiradi, chunki insonlar o'z ona tilini xuddi shunday yo'l bilan o'rganadilar: ular avvalo tildan foydalanadilar, keyin esa qoidalarni anglaydilar.

Bundan tashqari, Richards va Rojers shunday fikr bildirmoqda turli usul va yondashuvlarning tamoyillari va usullari haqidagi bilimlar boyitadi o'qituvchining pedagogik repertuari, unga tahlil qilish va taqqoslash imkonini beradi yondashuvlar, o'z sinfida nima ishlashini aniq tanlash va moslashtirish. Ular G. tomonidan takrorlanadi. Braun, professional o'qituvchilar turli sohalarda malakali ekanligini ta'kidlaydi pedagogik yondashuvlar, bu ularga turli xil talabalar bilan muvaffaqiyatli ishlash imkonini beradi yosh, daraja, millat, ehtiyoj.³

Bu yondashuvlar orqali o'qituvchi talabalarning ehtiyojlariga mos keladigan usullarni tanlaydi va o'qish hamda tinglab tushunish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Chet tillarida o'qish va tinglab tushunishni o'rgatishda yondashuvlarning ahamiyati juda katta, chunki har bir yondashuv talabalarning til o'rganish jarayoniga turli jihatlaridan yondashadi va ularning tilni samarali o'zlashtirishiga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati:

1. D. N. Nosirova “Xorijiy tillarni o'rganishda o'qish, tinglash, yozish va gapirishning afzalliklari VA” Tashkent 2022
2. М. А. Нефёдова “Современные подходы к обучению иностранному языку”. Курский государственный университет 2023
3. С. В. Боголепова “Современные подходы к обучению иностранному языку: общее и частное” (НИУ ВШЭ)2020

³ С. В. Боголепова “Современные подходы к обучению иностранному языку: общее и частное” (НИУ ВШЭ)2020